

Cumhuriyetle birlikte Kürtlerin kazanımları ve kayıpları neler oldu? Kürt sorununun bugün kanayan bir yara olmaya devam etmesinde Cumhuriyetin kuruluş dönemi politikalarının bir rolü var mıdır? Bu sorunun çözülmemiş olmasının Türkiye'deki demokrasinin gelişmesi ve yerleşmesinde ne gibi etkileri olmuştur? Bu sorun sizce nasıl çözülür

Baskın Oran'ın yanıtı (Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Profesörü)

Cumhuriyetin kurulması, bir **rejim** değişikliğinden öte, **devlet** açısından bir değişikliktir: İmparatorluk'tan Ulus-devlet'e geçilmiştir.

İkisi arasındaki fark çok büyük; hele Kürtler bakımından çok büyük: İmparatorluklarda alt-kimliklere hiç karışılmaz; yalnızca imparatora sadakat istemekle yetinilir. Ulus-devletlerde ise alt-kimliklerin üst-kimlik tarafından asimilasyonuna girilir. Bunun bir sürü sosyolojik nedeni var ama, burada girmiyorum.

Burjuvazisi güçlü devletler bütün ülkeyi ulusal ekonomik pazar içinde daha önce birleştirdikleri için bu iş daha kolay olur. Ters durumda, devlet zor kullanır. Türkiye tabii ki ikinci kategoride. Bu açıdan, Kürtlerin alt-kimliği Türkiye Cumhuriyeti'nde Türklük üst-kimliği içinde eritilmek istenmiştir. Eğer Türkiyelilik denseseydi, ki M.Kemal Paşa Ekim 1923'e kadar böyle yapmıştır, sorun çok daha az olacaktı. Fakat bir yandan Cumhuriyet'in ilanından yalnızca on altı ay sonra patlayan Şeyh Sait olayı, diğer yandan ve çok daha önemli olarak dönemin uluslararası ortamının ulus-devlet asimilasyonu yönünde çok kesin bir nitelik taşıması, bu sonuca götürmüştür.

O dönemlerde, biraz önce de söylediğim gibi uluslararası hava buna götürüyordu ama, bugün artık durum böyle değil. Uluslararası ortam tam tersine. Artık, Kemalizm'in temel kavramı olan "Muasır Medeniyet" 1930'ların değil, 21. yüzyılın batı Avrupası tarafından temsil ediliyor. 1950'den önce Kürt alt-kimliğinin asimilasyonu çabalarına son vermek mümkün değildi ama, bu tarihten sonra bunun yavaş yavaş yapılması lazımdı. Yapılmadı.

Bugün hâlâ 1930'ların yorumunu yapmaya çalışan ve bu yüzden de Türkiye'de demokrasi ve huzurun kurulmasını engelleyenler var. Bunlar, yaptıklarına gerekçe olarak Sevr Paranoyasını kullanıyorlar. Yani, demokrasi gelirse (alt-kimliklere saygı gösterilirse) ülke parçalanır, diyorlar. Tam tersine olduğunun farkında değiller. İç self-determinasyonun (yani, demokrasinin) uygulanmadığı ülkelerde dış self-determinasyonun (yani, ayrılmanın) uygulama bulabildiğini göremiyorlar. Demokrat bir Türkiye'de eğer Kürtler ayrılmaya kalkarlarsa, bütün uluslararası toplum başlarına çöker Kürtlerin. Bunu anlamıyorlar. Ama anlayacaklar ister istemez.

Özet: Türkiye'de Kürt sorununun çözümü ile Türkiye'nin demokratikleşmesi aynı paranın iki yüzüdür.

Tabii, bu demek değil ki alt-kimliklere saygı yalnızca Kürtler için gelmeli. Her alt-kimlik Kürtlerinki kadar saygındır. Örneğin, TV ve radyoda devlet yalnız Kürtçe yayın yapamaz (zaten, ben, devletin bu işi yapmasına kesinlikle karşıyım; özel TV ve radyoların işidir bu). Bunun Çerkesi de var, Rum'u da, ve saire.

Kürtler açısından özel çözüm şudur:

- 1) Devlet, Kürt ağırlıklı bölgelere kitlesel yatırım yaparak buralardaki işsizlik sorununu çözmeli, buralarda insanların ekonomik olarak insan gibi yaşamalarını derhal sağlamalıdır. Yani, Hakkari'de çöplük karıştırma son bulmalıdır. Para yok değildir; vardır. PKK ile mücadele on yılda 100 milyar dolara patlamıştır; unutulmamalı.
- 2) Türkiye'de derhal bütün alt-kimliklerin rahatça ifadesi için her türlü yasal düzenleme yapılmalıdır. Yani, çocuğuna Berivan adını vermek isteyen hiçbir biçimde hiçbir sorun çıkarılmamalıdır. İsteyen, istediği dilde kurs açabilmeli, devlet okullarında da kimi diller seçmelik olarak sunulmalıdır.

Buradaki tek sınır, bu alt-kimliklerin "Türkiyelilik" biçiminde yeniden saptanması gereken üst-kimliğe yapabileceği saldırıların önlenmesidir. Alt-kimlikleri devlet tanıyacak, bu alt-kimlikler de üst-kimliğe saygı gösterecek. İki kere iki, dört.